

Aan de Gemeenteraad en het College van B&W

Datum: Nijkerk, 8 november 2013

Ref. : 902C131108lm

Betreft : Rekenkamers bezorgd over controlelegat bij de decentralisaties

Geachte Gemeenteraad en College,

In de recente inventarisatie van het CPB naar de financiële kansen en risico's van de decentralisaties jeugdzorg, arbeidsparticipatie en maatschappelijke ondersteuning worden drie kansen benoemd: sterkere prikkels voor doelmatige uitvoering, minder afwenteling op aanpalende regelingen én synergievoordelen door betere aansluiting van vraag en aanbod op voorzieningen.

Om vast te kunnen stellen of deze kansen worden geëffectueerd is een adequaat stelsel van democratische controle onontbeerlijk. Inzicht in de besteding van middelen is noodzakelijk om te kunnen beoordelen of het geld wordt ingezet waarvoor het is bedoeld. De taakoverdracht ten gevolge van de decentralisaties leidt echter tot vergroting van het gat in de horizontale controle. Door de decentralisaties zullen meer en grotere samenwerkingsverbanden ontstaan. De bevoegdheden van rekenkamers en in het bijzonder rekenkamercommissies zijn bij samenwerkingsverbanden beperkt. In de huidige praktijk speelt dit al bij bijvoorbeeld de veiligheidsregio's en diverse gemeenschappelijke regelingen. Met nieuwe regionale samenwerkingsverbanden in het sociale domein neemt het controlelegat in het horizontale toezicht toe. In de bijlage bij deze brief geven we een schets van de huidige situatie en de veranderingen.

Alle gemeenten moeten verplicht een rekenkamer of rekenkamercommissie (rekenkamerfunctie) hebben. Rekenkamers hebben bevoegdheden om inlichtingen bij gemeenschappelijke regelingen en derden te verkrijgen. Rekenkamercommissies hebben deze bevoegdheid nog niet krachtens de wet.

Het overgrote deel van de Nederlandse gemeenten heeft een rekenkamercommissie. Voor deze grote groep gemeenten is het van belang om bij het treffen van gemeenschappelijke regelingen vast te stellen dat de rekenkamercommissie documenten moet kunnen onderzoeken, inlichtingen moet kunnen inwinnen en onderzoek moet kunnen instellen bij het openbaar lichaam of gemeenschappelijk orgaan.

Het verheugt ons daarom dat de minister van BZK in het Algemeen Overleg van 30 oktober 2013 jl. aan de leden van de Tweede Kamer heeft aangekondigd de bevoegdheden van rekenkamercommissies gelijk te willen gaan trekken met die van rekenkamers. Dat is een goede stap om het controlegat te dichten. Echter, het controlegat ziet niet alleen op gemeenschappelijke regelingen in het kader van de WGR, maar ook op samenwerkingsverbanden waarin lokale overheden participeren. Daarom is het voor alle gemeenten noodzakelijk dat de bevoegdheden van rekenkamers en rekenkamercommissies ook worden toegesneden op de gevallen waar een gezamenlijke grote gemeentelijke betrokkenheid is. Volgens art. 184 van de Gemeentewet zijn de bevoegdheden beperkt tot die gevallen waar het belang van een afzonderlijke gemeente meer dan 50% is. Volgens de Memorie van Toelichting is daarmee “ voldoende zeker gesteld dat de rekenkamer geen verregaande bevoegdheden krijgt in die gevallen waarin een beperkte betrokkenheid van de gemeente dat niet rechtvaardigt. Omgekeerd is het een goede zaak dat de rekenkamer desgewenst een grondig onderzoek kan instellen als er twijfels zijn over de gang van zaken bij een rechtspersoon waarin de gemeente een meerderheidsbelang heeft. De raad, respectievelijk het college, moeten dan over degelijke informatie kunnen beschikken om ter zake zo nodig een beleidsbeslissing te kunnen nemen.”

Vanwege de samenwerkingsvorming en schaalvergroting wordt deze 50%-grens steeds minder bereikt op het niveau van de afzonderlijke gemeente. Om dit probleem op te lossen moet het gezamenlijk belang van de deelnemende gemeenten als volgt als uitgangspunt worden genomen. Indien het gezamenlijk belang van de deelnemende gemeenten meer dan 50% is moeten rekenkamers (en rekenkamercommissies) in het werkgebied van de betreffende gemeenten de bevoegdheid krijgen tot onderzoek bij derden in het gebied. We bepleiten bij de Minister van BZK om dit wettelijk te regelen.

Aan u doen we alvast de volgende concrete aanbevelingen:

- Overleg met uw rekenkamer(commissie), de rekenkamer(commissie)s in uw samenwerkingsverbanden en de betrokken griffier(s) over de wijze waarop de rekenkamer(commissie)s uw controletaak op de taakuitoefening van samenwerkingsverbanden en daarmee gepaard gaande geldstromen kan versterken.
- Spreek af dat bij elke aanbesteding en dienstverleningsovereenkomst die uw gemeente afsluit met bijv. een zorgaanbieder resp. samenwerkingsverband of centrumgemeente er in de bepalingen van het contract standaard een verplichting tot medewerking aan rekenkameronderzoek is opgenomen. Nader te bepalen is vervolgens welke rekenkamer of rekenkamercommissie dat onderzoek vervolgens gaat uitvoeren.
- Spreek af dat in elke gemeenschappelijke regeling die uw gemeente in het sociaal domein afsluit bepalingen zijn opgenomen waarmee de rekenkamer(commissie)s van de deelnemende gemeenten afzonderlijk en in samenwerking in staat worden gesteld om alle informatie te verkrijgen die voor de wettelijke taakuitoefening nodig is. Minstens net zo belangrijk is dat de informatievoorziening aan de gemeenteraad ook goed geregeld is.

De decentralisaties in het sociaal domein, op het terrein van de jeugdzorg, arbeidsparticipatie en maatschappelijke ondersteuning beslaan bij elkaar een bedrag van ruim € 16 miljard. Het is van groot belang dat controle op de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van deze middelen op het moment van de effectuering van de decentralisaties lokaal goed georganiseerd is. Parallel aan de gemeentelijke uitvoeringskracht moet de lokale verantwoordingskracht worden doordacht en vorm gegeven. Het staat voor de NVRR buiten kijf dat de lokale rekenkamers en rekenkamercommissies het eerst aangewezen orgaan zijn om die verantwoording te gaan helpen vormgeven en vervolgens ook te gaan uitvoeren.

Wij adviseren het kabinet daarom om de uitvoeringskracht van gemeenten te borgen en tegelijkertijd het verantwoordingsspoor vorm te geven. Verder zou de wetgever in elk decentralisatietraject standaard meer gestructureerd aandacht moeten geven aan het adequaat vormgeven van de toezicht- en verantwoordingsfunctie en de rol van lokale rekenkamers daarbij.

Namens het bestuur  
Nederlandse vereniging van Rekenkamers & Rekenkamercommissies (NVR),

L. Markensteyn  
voorzitter

*In afschrift aan:*

Voorzitter van raadslid.nu,  
Voorzitter van de Vereniging van Griffiers,  
Voorzitter van de Vereniging van Wethouders  
Voorzitter van het Nederlands Genootschap van Burgemeesters  
Voorzitter van de Vereniging van Gemeentesecretarissen  
Leden van de NVR